Napsal uživatel Tomáš Pohl
Pondělí, 07 Leden 2008 04:00

(nad knihou Josefa Rauvolfa Hledání Jaromíra Nohavici)

Jednou z předvánočních novinek na knižním trhu je i kniha **Josefa Rauvolfa *Hledání Jaromíra Nohavici*** , kterou vydalo nakladatelství Daranus.

Autor Josef Rauvolf, narozený v roce 1953, v současné době redaktor časopisu Instinkt, je známý jako znalec undergroundu a překladatel americké beatnické literatury. Není tedy přímo ve středu české folkové publicistiky a ke zpracování tak citlivého tématu, jakým je Jaromír Nohavica, mohl zachovat dostatečný nadhled. Kniha není rozhovorem s Jaromírem Nohavicou, ani není pouhým kompilátem rozhovorů či časopiseckých článků doplněným fotografiemi ze školních let, snímky rodiny, přátel a dalším "povinným" obrazovým doprovodem řady povrchních a plytkých knih, předstírajících hlubokou analýzu, ale ve skutečnosti plovoucích na povrchu.

Autor sice kompiluje, včetně rozhovoru, který s Nohavicou vedl na stránkách Instinktu on sám, ale v každé kapitole pokládá sám sobě otázky a na každou hledá a nachází odpověď. Jediné, co chybí, je konfrontace názoru autora s názorem samotného Nohavici. Autorův závěr je zde vysloven a jakoby čeká na odpověď toho, o kom je kniha. Kniha žádá přemýšlivého čtenáře, kte rý se dokáže oprostit buď od nadměrné a nekritické adorace Nohavici, nebo od názoru zcela opačného, vyvolaného především posledními novinovými články a písní Jaroslava Hutky.

Jaromír Nohavica je fenoménem, který u nás nemá obdoby, a to nejen na folkové scéně, kam je převážně řazen. Při vyslovení pojmu folk většina odpovědí, kromě jména Jan Nedvěd, obsahuje především jméno Jaromír Nohavica. Nohavica je srovnáván s Vladimírem Vysockým. Oba se narodili a žili v totalitním státě, oba svými písněmi vyjadřovali protest a oba byli režimem oficiálně ignorováni, byť si jejich písně zpívaly u nás statisíce a na východ od nás milióny lidí. Oba spojuje jejich duše, ať ji nazveme slovanskou, polskou, či ruskou. Duše vyjadřuje smutek, ale zároveň i vztek, a tuto duši v písničkářích Západu nenalezneme. Není to pouze tím, že tvůrci na Západě v útlaku prakticky nežili.

Pro mě je poznatkem z četby knihy i Nohavicovo rodinné zázemí, typický osud dítěte komunisty, který neprošel prověrkami. Jedna má starší kolegyně, která rovněž neprošla sítem čistek, jako statisíce jiných, nazvala ono období vítězstvím blbců nad chytrými. "Pouhého"

středoškoláka Nohavicu bych ale v žádném případě neoznačil za autodidaktika, jakým je například Vlasta Redl. Ale upřímně řečeno, autodidaktiky jsme vlastně všichni, kteří jsme, na rozdíl od obou jmenovaných, prošli úplným školským systémem před rokem 1989, když jsme si cestu k poznání hledali sami, pokud jsme ovšem chtěli.

Po přečtení knihy už vím, kde se vzaly odlesky reálií města Ostravy, hra na heligonku a řada prvků jednotlivých písní. Kořeny dětství a mládí nelze vymazat. Při povrchním pohledu na Nohavicu určitě nikoho nenapadne, že tento v minulosti spíše bohém má lásku k matematice, v obecném a jistě nepravdivém povědomí neslučitelnou s proklamovaným či skutečným bohémstvím. V osobě Jaromíra Nohavici se odráží i kraj (moderněji region), ve kterém se narodil, žil a žije. Slezsko, a ještě detailněji Ostravsko, se vždy jakoby něčím odlišovalo od jiných území našeho státu. Jakýmsi symbolem je zde i účast pětiletého Nohavici na pohřbu Petra Bezruče. Dalším odlišujícím znakem je vstup Nohavici do "showbussinessu" prostřednictvím textů pro Marii Rottrovou. Nějak si například neumím dost dobře představit, jak začínající folkový textař skládá texty pro hvězdy pražské pop music. Spíše jde o to, že Nohavica vyrůstal v enklávě nerozlišující pojmy jako kotlík, popík nebo rocker.

Nohavica se do středu folkové hudby jakoby snesl z nebes. Jak mi kdysi řekl jeden můj folkový, a nejen folkový, kamarád: "*Plíhal, to je básník a Nohavica, to je posel*." Přestože se v řadě věcí s oním přítelem neshodneme, zdá se mi toto tvrzení výstižné. Vedle stálic folkové scény prošlých trampskými a jinými místními kapelami tu najednou stál chlap, který uhrane, posadí na zadní část těla divák , porotu, prostě všechny. Není ani krásný a není už ani tolik mladý, ale má nedešifrovatelný dar, který lze nazvat charismatem nebo schopností přenášet energii. Nohavica je člověk schopný oslovit starého ostravského havíře vyhozeného z práce, fotbalového fanouška Baníku či intelektuála čtoucího Puškina. Zde je podobný rys s Vysockým. Vysockij dokáže přesvědčit horolezce, že s ním lezl na Kavkaz, příslušníka galerky, že s ním kradl, nebo vojáka Rudé armády, že spolu dobývali Berlín. Vysockij jen nádherně fabuluje a i v Nohavicově případě nehledejme přesný odraz jeho životních situací v textech písní.

Jistě, takový Vladimír Merta je knížetem českého folkového textu, ale nejen to. Jenže, položme si otázku, kdo z dotázaných odpoví kladně na dotaz, co mu říká jméno Merta? U jména Nohavica je tomu přesně opačně. Rauvolf velmi podrobně a se znalostí analyzuje vývoj Nohavicova díla. Proto se musí nutně dotknout i otázek, které byly a stále jsou spojeny s fenoménem Nohavica. Prvním je vztah Nohavici k alkoholu Dokázat přestat pít u tak těžkého alkoholika, jakým Nohavica byl, před tím je třeba smeknout. Lapidárně to v knize vyjádřila zpěvačka Pavlína Jíšová: "*Za to ho ale nemáme právo soudit, opíjíme se všichni. On, na rozdíl od nás, alespoň dokázal přestat* ." Druhým a ještě palčivějším problémem je pronásledování Jaromíra Nohavici Státní bezpečností a s tím později vyslovené otázky. Před více než dvaceti lety jsem byl svědkem bodrého projevu soudruha Miroslava Šloufa ve stylu: "Já jsem jeden z vás, jsem taky mladej a chápu vaše problémy." Živě vidím, jak

tenkrát stejně bodře v Plzni vysvětluje Nohavicovi a jeho ženě, že nejlíp je sednout do vlaku a jet domu. Nikdo se nerodí jako hrdina a představa ženy a dvou malých dětí bez prostředků brání většině " *v cestě do Kostnice*".
Ti všichni Šloufové a jemu podobní, kteří dnes radí a podnikají bez jakékoli újmy, museli mít zákonitě z posla Nohavici strach. Na Mejlu Hlavsu, Mikuláše Chadimu a další stačilo prstem ukázat a národ odkojený Dietlovými socialistickými soap operami, posilujících režim víc než deset sjezdů KSČ, zasyčel cosi o špinavých a sprostých máničkách. Jenže, i ve služebnách STB zněl možná Darmoděj, když u toho zrovna nebyl "starej". Četl jsem, že i dcera soudruha Brežněva měla ráda Vysockého.

Co všechno se dělo v hlavě slezského barda po prvních kontaktech po neuposlechnutí "*kamará dského varování Mirka Šloufa*
", to nám může říci jen Nohavica sám. Na něj vedený spis prakticky neexistuje a je otázkou, zda by vůbec něco řekli ti, kteří měli Nohavicu jako orgán v referátu. Ostatně, pro jistotu se jich na to dosud nikdo nezeptal.

Vše je tedy jen na úrovni dohadů a v knize otázek kladených autorem. Na jedné straně pomyslných vah leží spousta nádherných písní, libreta Mozartových oper měnící typický zastaralý jazyk v jazyk moderní, překlady a především milióny šťastných lidí, kteří aspoň jednou v životě Nohavicu naživo potkali. Na druhé straně leží patrně obyčejný lidský strach člověka vyneseného někam na vrchol, člověka, kterému jsou přisuzovány v postatě božské vlastnosti, který ale nedokázal být v určité chvíli statečný, tak jak je statečnost chápána. V dějinách, které se opakují, bylo takových vah mnoho. Ten, kdo prověří a zhodnotí vše, je pouze čas. U hlavního aktéra zůstává soudcem nejvyšším jeho svědomí, daleko krutější, než všechny ostatní tresty. Zůstává ojedinělé a velkolepé dílo a závěje na pochyby jako vždy přivalí až čas a zůstane jen dílo.

Kdybych měl odpovědět na titulek recenze, řeknu, že mi kniha Josefa Rauvolfa v mnohém Nohavicu objevila. Vážím si toho, že autor taktním způsobem ctí Nohavicovo soukromí, zejména jeho vztah k manželce Martině. Kromě vynikající literární úrovně kniha obsahuje i velmi dobře zpracovanou komentovanou diskografii a rejstřík, což rovněž nebývá často zvykem.

(**Josef Rauvolf**: ***Hledání Jaromíra Nohavici***, v roce 2007 vydalo nakladatelství Daranus, 351 stran, cena neudána)